

Algemene Vergadering van 27 april 2002

Academische zitting

Toespraak van Voorzitter Johan De Leenheer

*Traditiegetrouw
nodigde Voorzitter
Johan De Leenheer de
aanwezigen op het aca-
demisch gedeelte van
de algemene ledenver-
gadering uit om samen
met hem even stil te
staan bij enkele belang-
rijke maatschappelijke
tendensen.*

Waarde confraters,
Beste stagiairs,

Toen de Nederlandse professor Th. LIMPERG jr. omstreeks het jaar 1930 zijn theorie omtrent "de leer van het gewekte vertrouwen" ontwikkelde, zal hij niet hebben vermoed dat deze theorie tot op vandaag niets aan actualiteit zou inboeten. Bedoeling van de studie was om voor de taak en de verantwoordelijkheid van de accountantsfunctie een algemene grondslag te leggen, waarop zowel de theorie als de praktijk van het vak logisch konden worden opgebouwd. De studie werd opgevat als een economisch vraagstuk, als een onderzoek naar de doelmatigheid van het beroep, als een middel ten dienste van de behoeftenbevrediging, dus als een onderzoek naar de economische functie van de professional. Vele van de onderzochte stellingen hebben vandaag nog steeds een groot belang, zowel voor de accoun-

tant als voor de belastingconsulent. Het leek mij zinvol de problematiek opnieuw in ogenschouw te nemen en in de actuele economische context te plaatsen.

Accountants en belastingconsulenten zijn vertrouwenspersonen in het maatschappelijk verkeer.

"Vertrouwen" krijgt in het kader van de functie van de vertrouwenspersoon wel een heel bijzondere betekenis: het betreft het wezen van de functie zelf. Zoals voor elke functie wordt vereist dat zij op zodanige wijze wordt uitgeoefend dat zij doel treft, zo verwachten wij van de accountant en/of belastingconsulent dat zij het werk leveren dat nodig is om het in hun gestelde vertrouwen te rechtvaardigen.

Voldoen zij niet aan deze eis – met name doordat het werk wordt verricht op een dusdanige wijze en in zo beperkte omvang dat het vertrouwen wordt beschaamd, – dan verliest ook de functie haar inhoud : zij mist een reële grondslag en heeft geen reden van bestaan.

De kern van de leer van het gewekte vertrouwen is dus deze : de professional is verplicht om zijn arbeid zo te verrichten dat hij de verwachtingen, die hij bij de verstandige leek opwekt, niet beschaamt; en omgekeerd, de professional mag geen grotere verwachtingen opwekken dan door de verrichte arbeid wordt gerechtvaardigd. De leer verlangt dus van de professional dat hij in elk bijzonder geval vaststelt welke verwachtingen hij opwekt en dat hij zich rekenschap geeft van de inhoud van het vertrouwen dat hij bij de vervulling van elke specifieke functie

opwekt. Daartoe is nodig dat de professional een inzicht heeft in de factoren die de inhoud van dat vertrouwen bepalen. Een heel belangrijke factor is dus, zoals gezegd, de behoefte van het verkeer. Men maakt van de diensten van accountants en belastingconsulenten gebruik om in een behoefte te voorzien : hun taak is dus primair door de behoefte bepaald. Bij de ontwikkeling van deze beginselen heeft men geen behoefte aan een beschouwing over de verantwoordelijkheid: eenmaal de functie is bepaald, dan kan ook de omvang van de verantwoordelijkheid worden vastgesteld.

Iedereen die regelmatig relaties aanknoopt met ondernemingen, - en hiertoe behoren ongetwijfeld de accountants en de belastingconsulenten, - moet rekening houden met de nieuwe tendensen inzake corporate governance. Professor Jean-Paul SERVAIS, Voorzitter van de Hoge Raad voor de Economische Beroepen, wijdde een bijzonder interessant artikel aan dit thema, - artikel dat overigens werd gepubliceerd in het laatste nummer van 2001 van ons tijdschrift *Accountancy & Tax*. Terecht benadrukt hij dat de activiteiten die door vennootschappen worden ontwikkeld en ontplooid dermate complex zijn geworden en zo snel evolueren dat de gemeenschap meer en meer ondernemings-specifieke en toekomstgerichte informatie eist. Ook hier spelen onze confraters een voorname rol. Tevens valt er een tendens waar te nemen waarbij in het bijzonder wordt gewezen op de rechten van de (minderheids)aandeelhouders bij

Beroep

niet-beursgenoteerde vennootschappen. Het Wetboek van Vennootschappen bepaalt in zijn artikel 141 de criteria waaraan vennootschappen moeten beantwoorden om vrijgesteld te zijn van de benoeming van een commissaris. Wanneer geen commissaris is benoemd mag een aandeelhouder zich laten vertegenwoordigen of bijstaan door een accountant. Dit recht omvat de "controle in vennootschappen, op de financiële toestand, op de jaarrekening en op de regelmatigheid, ten aanzien van dit wetboek en de statuten, van de in de jaarrekening weergegeven verrichtingen". Ook hier wordt door professor SERVAIS zeer terecht opgemerkt dat de publieke opinie in het algemeen en de minderheidsaandeelhouders in het bijzonder meer en meer verwachten dat de accountant rekening houdt met deze nieuwe benadering en op een objectieve wijze de vennoot die op zijn diensten beroep doet, informeert omtrent de juiste draagwijdte van de wettelijke bepalingen en van sommige andere materies waarbij het belang van aandeelhouderswaarde voorop staat.

Er is veel en grondig denkwerk nodig om deugdelijke antwoorden te geven aan ondernemers die zich afvragen welke kerncompetenties ze moeten ontwikkelen, welke ontwikkelingsprojecten zij moeten beschermen of welke initiatieven zij op lange termijn moeten volgen. Dergelijke vragen krijgen in veel bedrijven te weinig aandacht. Dikwijls moet er "verleerd" worden vooraleer er met leren kan worden begonnen. Hoe groter het karwei en hoe geringer de middelen, des te belangrijker wordt het om goed te focussen op een continuïteitsperspectief.

Wij mogen niet voorbijgaan aan het feit dat een onderneming een economisch gegeven is en dat het leiden ervan prioritair economisch gekleurd is, maar zonder uit het oog te verliezen dat de organisatie van zowel leidende als uitvoerende arbeid evenzeer prioritair is. De samenleving

zelf is immers niet economisch gekwalificeerd en het is dus van essentieel belang dat in de aangehaalde sectoren van het management fundamentele sociale waarden aan bod komen. Het management heeft de plicht de onderneming zó te leiden dat onze sociale idealen en de sociale samenhang niet worden aangetast. Accountants en belastingconsulenten kunnen hierbij, als bevoorrechte adviseurs, grote diensten bewijzen.

van de gevallen het faillissement niet te voorkomen was. In de andere gevallen had professioneel advies het gevaar van wanbeheer en onkunde kunnen weren. Dit sterkt ons in de overtuiging dat moet worden onderzocht in welke mate accountants en belastingconsulenten nauwer kunnen worden betrokken bij de werking van de raad van bestuur van onze ondernemingen. De Raad van het Instituut heeft dan ook beslist dergelijk onderzoek op te

Uit een onderzoek dat het handelsinformatiebedrijf Graydon uitvoerde in de loop van het jaar 2001 bij 450 belangrijke curatoren van ons land, blijkt dat faillissementen vooral te wijten zijn aan wanbeheer, ontoereikend kapitaal, economische omstandigheden en fraude. De curatoren behandelden in het lopende jaar ongeveer 4.000 faillissementen. Volgens de curatoren is de combinatie van wanbeheer en onvoldoende kapitaal de hoofdoorzaak van het aantal mislukkingen, waarbij tevens werd vastgesteld dat in 63 procent

starten, en dat in overleg met de patronale organisaties. Ik meen dat we het erover eens kunnen zijn dat het vraagstuk van de wijze waarop de accountant en de belastingconsulent hun functie behoren uit te oefenen, in eerste instantie een economisch vraagstuk is, een vraagstuk van doelmatigheid van het beroep als middel ten dienste van het algemeen belang. Toch komt ook de ethische functie meer en meer in de belangstelling te staan en wordt deze functie meer en meer object van onderzoek.

De Van Dale definieert “deontologie” als plichtenleer. Onze deontologie wordt gekenmerkt door een strengheid waarvan weinig beroepen blijken te geven, en waarvan als belangrijkste verplichtingen kunnen worden aangemerkt: de bekwaamheid, de onafhankelijkheid en de rechtschapenheid. Een toepassing van de deontologische regels garandeert tevens de handhaving van de ondernemingsmoraal, waarvan onder meer de eerlijkheid, de loyauteit inzake concurrerende

beginzelen toe te passen. Het is een taak van de raad van bestuur om aspecten omtrent corporate governance in te voeren, doch de sturing van het proces geschiedt in belangrijke mate mede door het optreden van de accountant en de belastingconsulent.

Wat wezenlijk is, wordt veelal langzaam ontdekt en alleen consequent gedrag en coherentie kunnen ons behoeden voor een wildgroei van onnadenkendheid en kunnen ons

rentie en de waarheidsgetroetheit van de rekeningen integraal deel uitmaken. Wij moeten ondernemers helpen te werken met toekomstscenario's, want deze benadering dwingt tot denken en tot observatie, tot het voorbereiden van de toekomst en dus tot het nemen van betere beslissingen.

Wij kunnen ondernemingen helpen door ze steeds meer de economische, politieke en sociale ontwikkelingen in groter verband te doen zien, door samenhangend te denken, algemene begrippen te formuleren en alge-

vrijwaren voor verblinding, waarbij woorden voor gedachten en denkbeelden voor werkelijkheid worden genomen.

Er bestaat geen nood aan een nieuw type mens maar wél een blijvende nood aan een systematisch, methodisch en ethisch management met gevoel voor vereenvoudiging, hierbij onszelf echter in voldoende mate relativerend en dus weloverwegend dat Socrates en Thomas van Aquino reeds, lang geleden, hoogtepunten waren van het menselijk denken. ¶

Het is naar aanleiding van de publicatie van “Fiscale Freud”, een nieuw boek rond het thema van de fiscus, dat Dhr. DE LEENHEER op de academische zitting van de algemene ledenvergadering de eer had het woord te geven aan de Minister van Financiën.

Illustrator SERDU bracht 150 tekeningen samen in het boek, tekeningen die stuk voor stuk de relatie fiscus-belastingplichtige op de korrel nemen. “De belastingen zijn een thema dat veel inkt doet vloeien en waarover men de mond vol heeft. Veelal blijven ons de meest onaangename situaties het best bij. Iedere burger kent wel een anekdote over een “overijverige” controleur. De ambtenaren van hun kant pakken dan weer uit met sappige verhalen over belastingplichtigen die verdraaid goed weten hoe ze de fiscus om de tuin kunnen leiden. Stof genoeg dus om iedereen te doen gniffelen, al gebeurt dat niet noodzakelijk op hetzelfde moment...”, bevestigde Minister Reynders.

Het boek onderschrijft op een subtiel en ludieke manier de mentaliteitswijziging waaraan de fiscale Administratie momenteel werkt. Voorzitter De Leenheer feliciteerde de Minister met zijn initiatief en benadrukte de boodschap die het Instituut zijn leden ondubbelzinnig wil meegeven: zij moeten eensgezind de weg inslaan die leidt naar evenwichtige relaties met de Administratie en het engagement van Minister REYNDERS voor het bevorderen van een nieuwe fiscale cultuur ondersteunen.